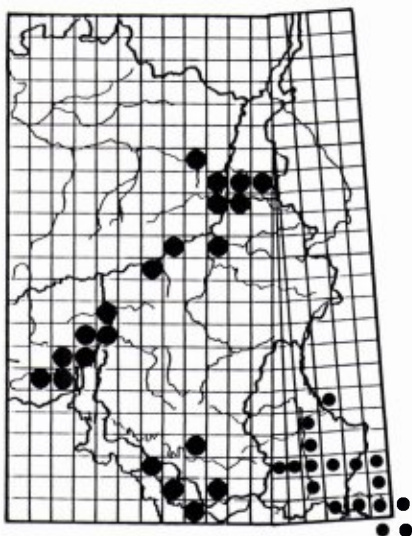

Figuur 2. ●: Verbreiding van de Wespenspin (*Argiope bruennichi*) in Nederland, België en aangrenzend Frankrijk, naar BARENBURG et al. (1986), die hun kaart baseerden op RANSY & BAERT (in druk) en eigen waarnemingen in 1986, aangevuld met de eerder door PEETERS et al. (1987) en de door PETIT (1986) vermelde gegevens. •: verbreiding in Luxemburg en aangrenzend Duitsland (naar GUTTMANN, 1979).

de gegevens van GUTTMANN, 1979) lijkt dit haast zeer waarschijnlijk.

Naast de hiervoor al genoemde vondsten uit 1986 zijn nog twee opgaven van voorgaande jaren aan het kaartje toegevoegd. De Wespenspin werd in augustus 1975 bij Esneux (UTM-hok FS 80) en op 16 september 1984 door J. Bosselaers bij Zutendaal

(UTM-hok FS 74) waargenomen (schrift. meded. L. Baert).

Toen VAN HELSDINGEN in 1982 over een mogelijk definitieve vestiging van de Wespenspin schreef "een spin maakt nog geen populatie", had hij vermoedelijk niet gedacht dat er slechts enkele jaren later al aanwijzingen zouden zijn dat zich in Zuid-Limburg en directe omgeving enkele populaties gevestigd hebben. Het in onze vorige bijdrage al geuite vermoeden dat ook ♂♂ naar onze streken zijn opgerukt, is nu bevestigd door de waarnemingen van de heer Petit.

Met de heer Petit zijn wij van mening dat het de moeite waard is om komende zomer (vanaf juli) alert te zijn op het voorkomen van de Wespenspin en dat het daarbij niet (meer) noodzakelijk en zelfs ongewenst is om exemplaren van de Wespenspin als "wetenschappelijk bewijsmateriaal" te vangen. Zoals door ons en ook door Petit al gesteld werd, is verwarring met andere spinnesoorten niet mogelijk. Wel zouden wij u uit willen nodigen eventuele vondsten van (♀♀ van) de Wespenspin zo spoedig mogelijk na de waarneming aan ons door te geven zodat wij de vindplaats daarna kunnen onderzoeken op mogelijke andere exemplaren, de aanwezigheid van ♂♂ en (later in het jaar) ei-cocons.

Literatuur

- BARENBURG, B., DRUGMAN, D. & K. HOFMANS, 1986. Nouvelles observations de l'Araignée-frelon [*Argiope bruennichi* (Scopoli)] dans le Parc naturel Viroin-Hermeton. L'Erable 10 (3) : 7-10.
- GUTTMANN, R., 1979. Zur Arealentwicklung und Ökologie der Wespenspinne (*Argiope bruennichi*) in der Bundesrepublik Deutschland und der angrenzenden Ländern (Aranea). Bonn. Zool. Beitr. 30 (3-4) : 454-486.
- HELSDINGEN, P. J. VAN, 1982. Postglaciale uitbreiding van *Argiope bruennichi* Scop. nu ook tot in Nederland. De Lev. Nat. 84(4) : 121-123.
- PEETERS, H., D. TH. DE GRAAF & P. POOT, 1987. De Wespenspin, *Argiope bruennichi* Scop., rukt op. Natuurhist. Maandbl. 76 (1) : 11-15.
- PETIT, J., 1986. L'Araignée-frelon (*Argiope bruennichi* Scopoli) à la Montagne Saint-Pierre. Natura Mosana 39(4) : 100-110. Verschenen januari 1987.
- RANSY, M. & L. BAERT, in druk. Catalogue des araignées de Belgique, T 3 : Araneidae. Documents de Travail, I.R. sc. N.B. Bruxelles.

Summary

Additional notes on *Argiope bruennichi* Scop.

Since their publication on *Argiope bruennichi* in the January issue of this magazine (PEETERS et al., 1987), the authors learned of some other recent records of this originally mediterranean spiderspecies in Belgium through publications of BARENBURG et al. (1986) and PETIT (1986). Especially the records of ♂♂ on several sites on the Sint-Pietersberg is considered important in relation with possible definitive establishment of *A. bruennichi* in this region. In fig. 2 all now known records of *Argiope bruennichi* in the Netherlands and in Belgium are mentioned.

Reuzenbereklaauw, een sierplant op de versiertoe

PIERRE GROOTEN, Retersbeek 15, 6343 PH Klimmen

De Reuzenbereklaauw (*Heracleum mantegazzianum* Somm. en Lev. tesamen met *H. laciniatum* Hornem.) zou ik als de "Bermpest" van onze (Zuid)limburgse wegen willen beschrijven. Niemand zal er moeite mee hebben om deze reuzeplant te herkennen; velen zullen er wel tegen op zien om in elk geval het zaad, maar liefst de hele plant in ons buitengebied, te vernietigen. Toch wil ik trachten duidelijk te maken waarom deze plant in de bermmen van onze wegen, taluds van waterlopen, overhoekjes en vele andere groeiplaatsen, niet tot verdere zaadverspreiding zou mogen komen.

Een vergelijking met de Amerikaanse vogelkers ("Bospest") uit onze houtwallen en bossen, dringt zich meteen op (HORLINGS, 1984). Willen we het niet zover laten komen dat deze Reuzenbereklaauw binnen de kortste keren voor iedere weggebruiker bekend staat als de "Bermpest", dan zal er in-

gegrepen moeten worden in zijn enorm groot zaadverspreidingsysteem.

In dit artikel wil ik de mogelijkheid van partikulieren en de medewerkers van natuurbeschermingsorganisaties zoals het Staatsbosbeheer, Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, de Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen, het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie, de Gemeenten en vele andere instellingen, voor wat betreft hun aandeel in de te noemen werkzaamheden, aan de orde stellen. Ik vermeld iets over de herkomst van de verschillende Reuzenbereklaauwsoorten. Vervolgens iets over allerlei mogelijke plaatsen van vestiging waar deze plant nu al voorkomt. Hierbij streef ik geen volledigheid na. Daarna wil ik dan het voorstel doen om in elk geval de gehele bloeischermen van planten die in het buitengebied voorkomen, te vernietigen. Dit moet gebeuren alvorens de verspreiding van (on-)rijp zaad heeft kunnen plaatsvinden. Als uiterste datum stel ik half-september voor.

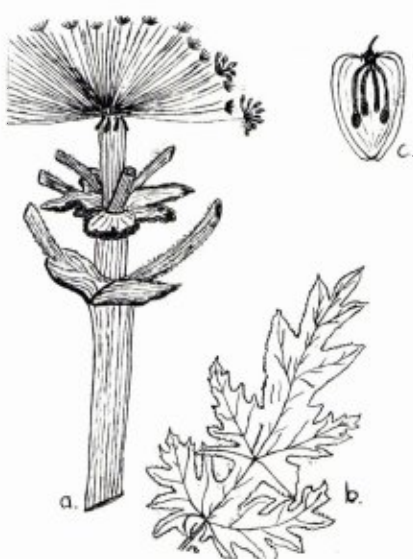
Herkomst van de Reuzenbereklaauw

Als eerste wordt van de Reuzenbereklaauw (*Heracleum mantegazzianum*) door Sommier en Levier in 1890 officieel melding gemaakt, en wel vanuit de Alpentuin van Correvon in Genève (HEGI, 1972).

Deze soort was echter waarschijnlijk al eerder in Europa in cultuur gebracht. Er is namelijk een herbarium-exemplaar bekend van Vetter uit 1881 vanuit Orbe (Kanton Waadt) in Zwitserland. Als soortnaam wordt bij het herbariumvel van de Universiteit Zürich echter vermeld: *Heracleum giganteum* Fischer. Het is dan ook nog niet zeker dat *H. mantegazzianum* de meest oorspronkelijke naam is.

Mogelijke synoniemen zijn: *H. pubescens* Hoffm., *H. caucasicum* Steven en *H. giganteum* Hornem.

Deze Reuzenbereklaauw hoort thuis in de Kaukasus en wordt daarom ook wel de Kaukasische bereklaauw genoemd. Deze soort is vanuit dit toen-

Figuur 1. Reuzenbereklaauw - *Heracleum mantegazzianum* Somm en Lev. a: stengelgedeelte en bloeischerm; b: blad; c: zaad.

dragebied in Europa terecht gekomen als tuinplant. Naast deze half-verwilderde soort kan ook nog voorkomen *Heracleum laciniatum* Hornem. *H. villosum* Fisch.). Deze soort wordt niet zo hoog (tot 2 m in tegenstelling tot 3 m bij *H. mantegazzianum*) en heeft bladeren die dieper ingesneden zijn en van onderen met een spinnewebachtige, witte tot grijze beharing bezet zijn. De omwindseltjes zijn neergebogen, terwijl die bij *H. Mantegazzianum* meestal recht afstaan en in elk geval veelbladig zijn. De vruchten van laatst genoemde soort zijn dicht klierachtig behaard, terwijl die van *H. laciniatum* in het begin viltig zijn en in een later stadium wollig. Ondanks zijn tropische afkomst (vandaar ook soms de naam Persische bereklaauw) kan deze plant zich in ons klimaat, met af en toe een strenge winter, toch goed handhaven. Dit heeft zij mede te danken aan de wortelstok die enorm diep (tot 100 cm) in de bodem zit en een vrij forse diameter (± 20 cm) heeft.

Groeiplaatsen

Voor de onderhavige zaak is het (onder)scheiden van deze bereklaauwsoorten geen hamvraag. Het optreden als agressieve exoot wordt van beide

soorten in even ernstige mate als hinderlijk ervaren. Opvallend is dat buiten de bewuste verspreiding tussen de plantentuinen onderling, er geen sprake is van een homogene uitbreiding vanuit zijn oorspronkelijk milieu. Met zijn eigen passieve zaadverspreiding is de maximaal te overbruggen afstand 15 m (eigen waarnemingen). Als nabijgelegen uitbreidingsgebieden komen in aanmerking braakliggende terreinen, wegbermen, graften, slootkanten, overhoeken, akkerranden, spoorwegterreinen, enz. Er is van een massale opkomst van kiemplanten sprake als het milieu van voornoemde standplaatsen in ernstige mate verstoord is door bijv. vergraving, ploegen zonder inzaai van een groenbemester of bespuiting met een chemies middel.

Voor Nederland is de eerste melding gedaan door De Wever uit Nuth in 1900 (Hegi, 1972), en wel uit zijn eigen achtertuin nabij de Platsbeek. Naast het bewust verplanten van tuin naar tuin, heempark, border of natuurreservaat, heeft er dus gedurende een eeuw al een onbewuste verspreiding door mens en dier plaatsgevonden. Ook water is een transportmedium voor de grote en grove zaden van de beide Reuzenbereklaauwsoorten. Een aantal ons bekende vindplaatsen in de regio Voerendaal duiden hier ook op (tabel I).

Maatregelen

Dat deze plant geen zacht jongetje is om aan te pakken, bewijst nevenstaande figuur 1.

Gewapend met handschoenen, snoeischaar of snoeizaag en een grote draagtas, hebben we op verschillende plaatsen de strijd tegen de "bermpest" aangebonden. Er bevindt zich in de bladeren en de stengel van deze Reuzenbereklaauw (i.t.t. onze inheemse Bereklaauw - *Heracleum sphondylium*) namelijk een sap dat bij de geringste verwonding van de plant vrijkomt. Vooral in het bloeistadium en later als het zaad rijp is, worden er grote hoeveelheden van dit, waarschijnlijk als afweerstof dienst doend sap, ge-

produceerd. De sappen worden door de blootstelling aan het zonlicht, omgevormd tot furocumarinen. Deze secundaire plantstof kan een ernstige huidontsteking met blaren veroorzaken (DE BRUYN, 1976). Dezelfde uitwerking maar dan in veel geringere mate kan ons ook overkomen bij direct huidcontact met Witte honingklaver (*Mellilotus alba*) en Lievevrouwe bedstro (*Asperula odorata*).

Conclusie

Ondanks dat de door mij voorgestelde uitroeiing van De Reuzenbereklaauw in het buitengebied een noodzakelijke kwaad is, stel ik me toch de vraag of het uitvoeren van interne beheersmaatregelen (maaïen en afvoeren van het maaïsel, begrazen, plaggen, enz.) passend bij de in het voorgaande genoemde halfnatuurlijke vegetaties, niet een afdoende methode is om onze inheemse flora de kans te geven zich te handhaven?

Figuur 2. De Reuzenbereklaauw kan een behoorlijke omvang krijgen. Bij de hier gesuggereerde maatregelen om verwildering tegen te gaan zijn handschoenen noodzakelijk.

Vindplaats	Vermoedelijke verspreiding
Geleenbeek	In het talud van de beek nabij kasteel Rivieren. Herkomst onbekend, waarschijnlijk het transportmedium.
Haerenbos	In de bosrand. Aangrenzende tuinen, de mens.
De Koumen	Industrieterrein braakliggend. Tuinen mensen die in de buurt wonen.
Putberg	In bosgedeelte, bovenop het plato ter hoogte van de boomgaard. Door de mens hier geplant.
Helle	In de berm van de weg. Vanuit omringende tuin, via passief zaadverspreidingsysteem.

Literatuur

BRUYN, J.W. DE e.a. Giftige planten in en om huis Rotterdam 1976.
 HEGI, G., Illustrierte Flora von Mitteleuropa Berlin 1972.
 HORLINGS, J., Amerikaanse Vogelkers in kleine landschapselementen. Roermond 1984 (intern rapport I.K.L.).

Dankwoord

Lea Boymans maakte de tekening en hielp bij het veldwerk.
 Douwe de Graaf gaf suggesties voor de tekst. Beiden worden hartelijk bedankt.

Boekaankondigingen

De kikvors en andere beesten

MIDAS DEKKERS, illustraties MAUS SLANGEN. Amsterdam, Contact, 1986, 106 blz. Prijs f 16,90.

"Waarom kijken poezen wel voertafel en geen televisie?"

"Waarom aait een cavia niet zo lekker als een kat?"

"Hoe sterk is een paard wel niet?"

"Hoe schil je een mens?"

Antwoord op deze en vele andere vragen geeft de bioloog-schrijver Midas Dekkers in dit nieuwe "..... en andere beesten" boek. De bioloog die de

vaak gortdroge vakpublicaties op de hak neemt en vol understatement schrijft over de ons omringende eigennuttigheden van de natuur. Zeker lezen!

M.M.O.W.

Alden Biesen - Landschapswandeling

Ir. lic. J. GEUSKENS (red.) Lanaken - Rekem Provinciaal Natuurcentrum 1986. 121 blz., afbn., lit.

opg. Prijs B.Frs. 150 (+ B.Frs. 20 verzendkosten).

Dit goed verzorgde boekje is een nieuwe uitgave van het in Maandblad 71 (11) 1982 besproken gidsje. Het bevat gegevens over bodem en reliëf, het kasteellandschap, landgebruik en flora en fauna, en een wandelkaartje.

Het boekje is telefonisch 09 3211 714444 of schriftelijk te bestellen bij het Provinciaal Natuurcentrum, Populierlaan 30, 3620 Lanaken-Rekem.

W.O.